

Jij en Je Gezondheid

Een nieuwe werkwijze voor de jeugdgezondheidszorg (JGZ)

JIJ

EN JE

GEZONDHEID

Bij de inzet van *Jij en Je Gezondheid* (JEJG) vullen ouders voorafgaande aan het contactmoment voor kinderen van 5 en 10 jaar een digitale gezondheidsvragenlijst in bestaande uit valide en betrouwbare screeningslijsten. Na het invullen van de vragenlijst ontvangen zij op basis van hun antwoorden direct de uitslag met tips over de gezondheid en leefsituatie van hun kind en gezin. De uitslag wordt weergegeven met behulp van een stoplichtsysteem (groen-oranje-rood). Het invullen van een vragenlijst met een directe terugkoppeling plaatst de ouder en het kind centraal in de zorg, geeft hen de mogelijkheid om ook autonoom aan de slag te gaan en draagt bij aan partnerschap tussen ouders en JGZ professionals. De jeugdarts of -verpleegkundige bekijkt eveneens de uitslagen van de vragenlijst en ziet door het stoplichtsysteem (groen-oranje-rood) in één oogopslag wat de sterke en zwakke kanten van het kind zijn. JEJG bevat ook de mogelijkheid om digitale instrumenten in te zetten voor nader onderzoek. Dit nader onderzoek kan bestaan uit een extra vragenlijst of klinisch interview door de jeugdarts of -verpleegkundige bij leerling, ouder(s) of leerkracht. Naast de individuele profielen, levert JEJG schoolgezondheidsprofielen op basis van geanonimiseerde groepsgegevens. Dit biedt scholen richting bij planmatige gezondheidsbevordering met als doel gezonde leerlingen in een fysiek, sociaal en emotioneel gezond schoolklimaat.

De GGD Amsterdam voert momenteel een project uit betreffende de doorontwikkeling van de digitale innovatie *Jij en Je Gezondheid* (JEJG) voor toepassing binnen het primair onderwijs. Het totale project van doorontwikkeling bestaat uit 6 onderdelen:

1. voorbereidend onderzoek
2. doorontwikkeling van de digitale innovatie
3. pilotimplementatie
4. proces- en effectevaluatie
5. verwerken van aanpassingen
6. brede implementatie en borging van de digitale innovatie

Als onderdeel van de pilotimplementatie is door de GGD Amsterdam een pre-pilot uitgevoerd in de periode september tot en met december 2017. De pre-pilot gaat vooraf aan de landelijke pilot en is kleinschalig opgezet. Doel van de pre-pilot betreft met name het toetsen van de digitale applicatie en het werkproces. Hiervoor zijn zowel de doelgroep (ouders), de gebruikers (JGZ-professionals) als de scholen bevroegd betreffende hun ervaringen. Daarnaast is gekeken naar het bereik en het aantal kinderen dat aan de hand van JEJG wordt gesignaleerd. Bevindingen uit de pre-pilot zijn waar mogelijk direct verwerkt of doorgevoerd, zodat al een eerste verbeteringslag is gemaakt richting de start van de landelijke pilot in januari 2018. Bij de landelijke pilot sluiten twee andere JGZ-organisaties aan: GGD Drenthe en CJG Rijnmond.

Deze rapportage betreft de bevindingen van de pre-pilot, uitgevoerd bij de GGD Amsterdam.

Bevindingen pre-pilot

Tijdens de pre-pilot is *Jij en Je Gezondheid* (JEJG) op 14 scholen ingezet bij het preventief gezondheidsonderzoek voor kinderen van 5 en 10 jaar (PGO 5 en PGO 10). Bij het PGO 5 betreft het 6 scholen, bij het PGO 10 betreft het 9 scholen. Op 1 school is dus zowel bij het PGO 5 als het PGO 10 gewerkt met JEJG.

De volgende doelgroepen hebben deelgenomen aan de pre-pilot en bijbehorende procesevaluatie:

- 165 ouders van 5-jarigen hebben de vragenlijst ingevuld;
- 205 ouders van 10-jarigen hebben de vragenlijst ingevuld;
- 11 ouders van 5-jarigen zijn telefonisch gesproken;
- 12 ouders van 10-jarigen zijn telefonisch gesproken;
- 14 betrokken JGZ-professionals zijn gesproken (3 jeugdartsen, 6 jeugdverpleegkundigen en 5 doktersassistenten);
- 6 interne begeleiders (IB-ers) van scholen zijn gesproken.

Wat is het bereik van *Jij en Je Gezondheid*?

Voor het preventief gezondheidsonderzoek voor kinderen van 5 jaar (PGO 5) zijn 258 ouders uitgenodigd om de JEJG vragenlijst in te vullen. Hiervan hebben 165 ouders (64%) de JEJG vragenlijst daadwerkelijk ingevuld. Voor het preventief gezondheidsonderzoek voor kinderen van 10 jaar (PGO 10) zijn 294 ouders uitgenodigd om de JEJG vragenlijst in te vullen. Hiervan hebben 205 ouders (70%) de JEJG vragenlijst daadwerkelijk ingevuld. Het valt op dat het percentage invullers erg verschilt per school, dit varieert van 40% tot 87%. Deze verschillen tussen scholen zien we ook terug bij het gebruik van de papieren vragenlijst. Op sommige scholen worden vragenlijsten altijd slecht ingevuld. Bovendien zijn bepaalde groepen ouders zorgmijdend, deze ouders verschijnen ook (meermaals) niet bij het consult met de jeugdarts of jeugdverpleegkundige.

Uit de gesprekken met JGZ-professionals is gebleken dat ouders, die de vragenlijst niet hebben ingevuld, vaak aangeven dat ze het zijn vergeten of dat ze niet hebben gezien dat ze een vragenlijst moesten invullen. Ook kwam hieruit naar voren dat de school en de leerkrachten een belangrijke rol kunnen spelen bij het invullen van de vragenlijst. Bijvoorbeeld door middel van het versturen van een herinneringsmail, het plaatsen van een motiverende tekst in de nieuwsbrief van school of door het belang van de vragenlijst te benoemen richting ouders.

Hoeveel kinderen worden gesignaleerd met *Jij en Je Gezondheid*?

PGO 5

Bij het PGO 5 wordt gewerkt met triage, dat houdt in dat alle ouders een vragenlijst krijgen aangeboden en bij alle kinderen lengte en gewicht wordt gemeten en een gehoor- en ogentest wordt uitgevoerd. Op basis van deze uitkomsten, eventuele zorgen vanuit school en de behoefte van ouders wordt een deel van de kinderen en ouders uitgenodigd voor een consult. Ook wanneer de vragenlijst niet is ingevuld worden kind en ouders uitgenodigd voor een consult. Dit

kan zowel een face-to-face consult zijn als een telefonisch consult. In de procesevaluatie hebben we uitsluitend de JEJG vragenlijst en consulten bekeken.

Bij het PGO 5 hebben 165 ouders de JEJG vragenlijst ingevuld. Van de 165 ouders hadden 48 ouders (29%) zelf een zorg over één of meer onderwerpen, 14 ouders (9%) hadden zelf een vraag die ze graag met een JGZ professional willen bespreken en 5 ouders (3%) hadden een vraag of bespreekpunt dat ze graag zonder kind willen bespreken. In totaal gaf de JEJG vragenlijst bij 89 ouders (54%) aanleiding tot een consult met ouder en kind.

Met 46 van de 258 aangeschreven ouders (18%) is een telefonisch consult gevoerd, 102 kinderen en ouders (40%) zijn uitgenodigd voor een face-to-face consult. Bij de face-to-face consulten zijn 80 van de 102 uitgenodigde kinderen en ouders (78%) daadwerkelijk verschenen. Bij het merendeel van de face-to-face consulten was de beschikbare tijd van 30 minuten voldoende om alles te bespreken. Bij 8 van de 80 consulten met ouders en kind (10%) was er sprake van tijdgebrek. In geval van tijdgebrek is het consult altijd uitgelopen, 1 keer is ook een vervolconsult gepland.

PGO 10

Bij het PGO 10 wordt niet gewerkt met triage. Alle ouders krijgen een vragenlijst aangeboden en alle kinderen en ouders worden uitgenodigd voor een face-to-face consult.

Bij het PGO 10 hebben 205 ouders de JEJG vragenlijst ingevuld. Van de 205 ouders hadden 94 ouders (46%) zelf een zorg over één of meer onderwerpen, 24 ouders (12%) hadden zelf een vraag die ze graag met een JGZ professional willen bespreken en 13 ouders (6%) hadden een vraag of bespreekpunt dat ze graag zonder kind willen bespreken. Desondanks zijn alle 294 kinderen en ouders uitgenodigd voor een face-to-face consult.

Bij 218 van de 294 uitgenodigde kinderen (74%) waren ouders aanwezig bij het consult. Wanneer ouders niet bij het consult aanwezig zijn, wordt alleen lengte en gewicht gemeten bij het kind. Bij het merendeel van de gesprekken met ouder en kind was de beschikbare tijd van 20 minuten voldoende om alles te bespreken. Bij 26 van de 218 gesprekken (12%) was er sprake van tijdgebrek; 20 keer (9%) is het consult hierdoor uitgelopen, 6 keer (3%) is een vervolgconsult gepland.

Wat vinden ouders van *Jij en Je Gezondheid*?

Uitnodigingsbrief en folder

Ouders hebben weinig opmerkingen wat betreft de uitnodigingsbrief en de bijbehorende informatiefolder. Over het algemeen is het voor ouders helder wat er van hen verwacht wordt en hoe zij kunnen inloggen. De informatiefolder wordt door ouders vaak niet gelezen. Voor sommige ouders van 10-jarigen was het niet helemaal duidelijk dat zij ook verwacht werden bij het consult, dit zou duidelijker in de uitnodigingsbrief kunnen staan.

Veiligheid en privacy waarborging

Ouders hebben geen zorgen omtrent de veiligheid van het digitale systeem en de privacy waarborging. Veel ouders geven aan dat ze erop vertrouwen dat de GGD dit goed heeft geregeld. Ouders vinden het belangrijk dat de gegeven antwoorden op de vragenlijst niet met derden worden gedeeld. Dit mag volgens sommige ouders duidelijker worden benoemd in de uitnodigingsbrief of folder.

Digitalisering

De vragenlijst is volgens ouders gebruiksvriendelijk en mooi vormgegeven. Ouders ervaren geen praktische moeilijkheden rondom het inloggen of het invullen van de vragenlijst. Ouders vinden het digitaal invullen een prettige werkwijze en passend bij de huidige tijd. Sommige ouders benoemen dat ze bij een papieren vragenlijst wel sneller worden herinnerd aan het invullen omdat deze fysiek in huis ligt. De herinneringsmail vanuit school voor het invullen van de vragenlijst werd als erg helpend ervaren.

Jij en Je Gezondheid vragenlijst

Ouders staan positief tegenover het invullen van een vragenlijst over de gezondheid en ontwikkeling van hun kind. Ouders vinden het werk van de jeugdgezondheidszorg (JGZ) belangrijk en snappen dat het invullen van een vragenlijst de JGZ hierbij kan helpen. Ouders geven aan dat er in de leeftijd van 0 tot 4 jaar vrij veel contact is met de JGZ. Wanneer kinderen naar het primair onderwijs gaan wordt dit contact aanzienlijk minder. Veel ouders vinden het daarom zeer prettig dat er op 5- en 10-jarige leeftijd weer een moment van contact is gepland om zo weer even stil te staan bij de gezondheid en ontwikkeling van hun kind.

De vragenlijst is volgens sommigen leerzaam, zet aan tot nadenken en zorgt voor bewustwording. Ook geeft de vragenlijst goed inzicht in hoe het met hun kind gaat. Ook als ouders geen zorgen hebben vinden ze het geen probleem om de vragenlijst in te vullen. Het is voor ouders soms lastig om de vragen eerlijk te beantwoorden. Sommige ouders zijn namelijk bang dat er bij afwijkende antwoorden direct met een vergrootglas naar hun kind wordt gekeken. Daarnaast kan het bij sommige stellingen lastig zijn het juiste antwoord te kiezen. Een enkeling heeft aangegeven dat sommige vragen niet echt van toepassing zijn op hun kind. De antwoordmogelijkheid 'n.v.t.' werd door deze ouders gemist. Inhoudelijk zijn er enkele suggesties tot verbetering gedaan door ouders, zoals het toevoegen van informatie omtrent het onderwerp sociale media en een mogelijkheid om aan te geven dat de vragenlijst door beide ouders samen is ingevuld. Over het algemeen vinden ouders de onderwerpen in de vragenlijst relevant en worden er geen onderwerpen gemist of als overbodig gezien. Het merendeel van de ouders (71%) vindt de lengte van de vragenlijst goed, 102 ouders (28%) vinden de vragenlijst te lang, 1 ouder vindt de vragenlijst te kort.

Gezondheidsadviezen

Niet alle ouders hebben de tips en adviezen gelezen. Sommige ouders geven aan dat ze hier geen tijd voor hadden of dat ze voornemens waren om dit op een later moment nog te bekijken maar dat het er niet van is gekomen. Anderen geven aan dat ze de pagina met tips en adviezen niet hebben gezien of dat ze op de pagina met tips en adviezen niet door hebben gehad dat ze op het icoontje konden klikken om de

informatie te lezen. Om deze reden is gedurende de pre-pilot de pagina voorafgaand aan de tips en adviezen aangepast zodat de knop om door te klikken naar de tips en adviezen meer opvalt. Op de pagina met tips en adviezen is de tekst aangepast zodat duidelijk is dat ouders op de icoontjes kunnen klikken om de tips en adviezen te lezen. Ouders die de tips en adviezen wel hebben gelezen zijn over het algemeen positief. De informatie die wordt gegeven is voor iedereen toegankelijk, helder en nuttig. Enkele ouders vinden de tips en adviezen te algemeen, anderen geven aan dat de tips en adviezen zo helpend waren dat het consult bijna overbodig werd. Voor sommige onderwerpen werd volgens ouders snel een oranje of rode boodschap gegeven, zoals voor slapen en beeldschermgebruik. Ouders geven aan dat zij of andere ouders hier wellicht van kunnen schrikken. Gedurende de pre-pilot zijn de verkleuringen (groen/oranje/rood) voor sommige onderwerpen nog eens nader onderzocht (op basis van verzamelde JEJG data, vergelijking met JGZ-richtlijnen en/of gesprekken met deskundigen) en waar nodig aangepast.

Consulten

Ouders vinden de sms-herinnering voorafgaand aan het consult erg handig. Ouders die een consult hebben gehad met een JGZ-professional hebben dit als prettig ervaren. Ze vonden het fijn dat het kind centraal stond tijdens het gesprek en dat bij het consult met 10-jarigen de vragen voornamelijk aan het kind zelf werden gesteld. Uit de gesprekken met ouders is ook gebleken dat kinderen de gesprekken met de JGZ-professionals als prettig hebben ervaren.

Wat vinden JGZ-professionals van *Jij en Je Gezondheid*?

Jij en Je Gezondheid (JEJG) vragenlijst

De JGZ-professionals zijn positief over de JEJG vragenlijst. Het is fijn dat er geen vragenlijsten meer handmatig gescoord hoeven te worden. De vragenlijst levert veel relevante informatie op en geeft een breed beeld van de gezondheid en ontwikkeling van het kind. Er worden voornamelijk geen onderwerpen gemist. De JGZ-professionals vinden het fijn dat de vragenlijst uitgebreid ingaat op vragen en zorgen van ouders.

Dit maakt dat ouders echt even stil staan bij de ontwikkeling van hun kind en ook nadenken of ze zelf bespreekpunten hebben. Enkele vragen zijn taalkundig gezien wat lastiger, het is voor JGZ-professionals afwachten hoe deze vragen beantwoord zullen worden door laaggeletterde en/of laagopgeleide ouders. Voor de lange termijn zou het een mooie doorontwikkeling zijn om differentiatie mogelijk te maken, dus een vragenlijst voor hoogopgeleide ouders en een vragenlijst voor laaggeletterde en/of laagopgeleide ouders.

Afkappunten en triage

De JEJG vragenlijst is bruikbaar voor triage en het meer op maat uitnodigen van ouders en kinderen. Alle onderwerpen uit de vragenlijst dragen bij aan het beeld dat de JGZ-professional heeft van een kind en gezin. Mede door de vragenlijst kan per kind een goede inschatting worden gemaakt of een (telefonisch) consult noodzakelijk is. De JGZ-professionals vinden dat de onderwerpen beeldschermgebruik, broekpoepen (bij 5-jarigen), tanden, bewegen en slapen (bij 5- en 10-jarigen) (te) snel verhoogd scoren. Dit maakt dat ouders en kinderen soms worden uitgenodigd voor een (telefonisch) consult terwijl er eigenlijk niet zo veel aan de hand is. Gedurende de pre-pilot zijn de verkleuringen (groen/oranje/rood) voor sommige onderwerpen nog eens nader onderzocht (onderzoek op basis van verzamelde JEJG data, vergelijking met JGZ-richtlijnen en/of gesprekken met deskundigen) en waar nodig aangepast.

Consulten

Volgens de JGZ-professionals heeft de JEJG vragenlijst een grote meerwaarde voor de consulten. De vragenlijst omvat veel belangrijke onderwerpen en biedt daarmee handvatten voor een goed gesprek. Vragen en zorgen van ouders zijn leidend en professionals kunnen gericht te werk gaan. Hierdoor komen gesprekken sneller to-the-point dan wanneer gewerkt wordt met de papieren vragenlijst. Wanneer ouders veel vragen of zorgen hebben kan dit leiden tot tijdgebrek. Ook telefonische consulten duren langer wanneer ouders veel bespreekpunten hebben.

Het valt enkele JGZ-professionals op dat ouders beter snappen waarom ze worden uitgenodigd voor een consult, mogelijk komt dat door de uitslag die ouders zelf ontvangen na het invullen van de vragenlijst. De JGZ-professionals hebben hierdoor de indruk dat er minder ouders dan voorheen niet bij het consult verschijnen zonder bericht.

De voorbereiding van de consulten lijkt iets meer tijd te kosten omdat er veel verschillende onderwerpen worden nagevraagd. Daarnaast kijken de professionals vaak op verschillende momenten welke ouders de vragenlijst al hebben ingevuld. Soms zijn consulten voor de JGZ-professional lastig voor te bereiden omdat ouders de vragenlijst op het laatste moment pas invullen (de avond of ochtend voorafgaand aan het consult). De uitnodigingsbrief is na afloop van de pre-pilot aangepast, ouders worden nu gevraagd de vragenlijst zo snel mogelijk in te vullen.

De professionals voelen zich over het algemeen deskundig genoeg om naar aanleiding van de JEJG vragenlijst het gesprek met ouders en/of kinderen te voeren en goede inhoudelijke adviezen te geven. Soms is het even zoeken hoe een onderwerp als ouderschap of opvoedbelasting bespreekbaar te maken bij ouders. Enkele professionals wensen scholing voor de onderwerpen interactief gedrag (autisme) en slapen.

Werkproces

Het werkproces verliep over het algemeen goed. Er zijn enkele praktische verbeterpunten benoemd die waar mogelijk gedurende de pre-pilot direct zijn doorgevoerd. Een wens voor de toekomst is dat ouders via het ouderportaal uitgenodigd kunnen worden voor het invullen van de vragenlijst.

Applicatie

De JGZ-professionals zijn enthousiast over de applicatie. De applicatie is eenvoudig in gebruik en biedt de professionals veel overzicht en daarmee ondersteuning tijdens de triage en de consulten. Alle verzamelde informatie wordt ordelijk weergegeven. Er zijn verschillende verbeterpunten genoemd om de gebruiksvriendelijkheid verder te vergroten, deze zijn zoveel mogelijk direct doorgevoerd. Een wens voor de toekomst

betreft een koppeling tussen JEJG en het digitaal kinddossier JGZ (Kidos), zodat maar in één systeem gewerkt hoeft te worden.

Wat vinden scholen van *Jij en Je Gezondheid*?

Alle intern begeleiders (IB-ers) reageren positief op *Jij en Je Gezondheid*. Bij sommige scholen is de bereidheid van ouders tot invullen veel groter bij een digitale vragenlijst. Enkele ouders willen geen vragenlijst invullen en willen ook geen consult. Deze ouders geven dat vaak aan bij de IB-er tijdens het uitdelen van de uitnodigingsbrieven. Sommige ouders beheersen de Nederlandse taal onvoldoende, voor een deel van deze groep zou het uitkomst bieden wanneer de vragenlijst ook in het Engels beschikbaar komt.

Rol school

De betrokken scholen zijn vooraf geïnformeerd over de nieuwe werkwijze met de digitale JEJG vragenlijst. Voor alle IB-ers was duidelijk wat van hen verwacht werd rondom de uitvoering van de preventieve gezondheidsonderzoeken. IB-ers geven aan dat er voor hen eigenlijk niet zoveel veranderde ten opzichte van voorgaande jaren. Leerkrachten hoeven geen papieren vragenlijsten meer in te nemen, dat maakt het voor de school alleen maar makkelijker. De IB-ers hebben wel een extra herinneringsmail naar ouders verstuurd, ze geven aan dat dat weinig werk is. Enkele IB-ers vinden het een nadeel dat ze geen overzicht meer hebben welke ouders de vragenlijst nog niet hebben ingevuld. Dat maakt het onmogelijk om ouders persoonlijk aan te spreken en iets te betekenen om de moeilijk bereikbare ouders toch te bereiken. De digitalisering maakt het voor de IB-ers lastiger om samen met ouders de vragenlijst in te vullen wanneer ouders de vragen niet goed begrijpen, dan wanneer met een papieren vragenlijst gewerkt wordt.

Samenwerking met JGZ

De samenwerking met JGZ verliep over het algemeen goed. Punten die IB-ers belangrijk vinden voor een goede samenwerking met JGZ hangen niet samen met het al dan niet digitaliseren van de vragenlijst, maar zijn meer algemeen van aard. (1) Het is belangrijk dat er korte lijntjes zijn tussen JGZ-professional en IB-er, zodat waar nodig snel geschakeld kan worden. (2) Het werkt bevorderend wanneer dezelfde JGZ-professional voor langere tijd op de school werkzaam is, zodat hij/zij de school en de leerling populatie goed kent. (3) Het is voor scholen wenselijk om een overzicht te ontvangen waarop zichtbaar is welke leerling op welke datum wordt uitgenodigd. (4) Het helpt school wanneer de leerlingenlijst bij de start van het schooljaar opgestuurd kan worden in plaats van in juni voorafgaand aan het schooljaar, in juni zijn de leerlingenlijsten vaak nog niet rond.

Sommige scholen worden het liefst zo vroeg mogelijk in het schooljaar ingepland zodat ze ook echt wat kunnen doen met de uitkomsten op schoolniveau, zoals het organiseren van ouderbijeenkomsten. Het is echter een nadeel als de preventieve gezondheidsonderzoeken direct na de start van het schooljaar worden ingepland omdat de leerkrachten dan nog geen goed beeld hebben van leerlingen en daardoor weinig leerlingen aandragen bij JGZ.

Colofon

Uitgave: April 2018
Auteurs: Eva Verlinden
Anouk Wisse
Contact: jjienjegezondheid@ggd.amsterdam.nl